

Til
Kulturdepartementet
Medieavdelingen
Pboks 8030 Dep
0030 Oslo

Oslo 2011-12-07

Deres ref: 2006/06698 ME/ME2 LAB:elt

Høringsuttalelse til NOU 2011:12 ”Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag”

Vi viser til høringsbrev av 28. juni 2011, samt senere melding om utsettelse av leveringsfrist til 1.1.2012.

Norsk Redaktørforening (NR) organiserer rundt 750 redaktører fra alle typer medier i Norge. Vern om ytringsfrihet, informasjonsfrihet, redaktørinstituttet og den redaksjonelle uavhengighet er blant foreningens hovedoppgaver.

Generelt

NR vil innlede vår høringsuttalelse med å beklage den svake kvalitet som særlig preger utredningens behandling av medieansvar, redaktøransvar og anonymitetsrett/kildevern. Utredningen er på sentrale områder preget av grove feil og misforståelser, noe som sterkt reduserer verdien av innstillingen som grunnlag for debatt og beslutninger. Vi må også beklage at utvalget synes å ha tatt svært lett på hovedformålet med det mandat som utvalget fikk; nemlig ”å foreta en samlet vurdering av reglene om ansvar for ytringer”, med sikte på et mer enhetlig system for plassering av ansvar. På dette området har utvalget også oversett mandatets konstatering av at de nåværende regler er ”kompliserte og fragmenterte”. Utvalgflertallets eneste bidrag på dette område er å foreslå å fjerne det særlige strafferettslige redaktøransvar. Det bidrar ytterligere til å fragmentere og komplisere ansvarssystemet.

Mandatet inneholder også klare oppfordringer om å innhente erfaringer fra andre land, særlig når det gjelder erfaringer i Sverige med anonymitetsrett og etterforskningsforbud. Utvalgets beskrivelser av medierett i Sverige og Danmark er både korte, summariske og ufullstendige, med det resultat at utvalgsarbeidet heller ikke her gir holdbart grunnlag for viderearbeid.

Utvalgflertallet har dessuten oversett den særlige plass de redigerte og redaktørstyrte medier har i et moderne demokrati, med oppgaver som produksjon og distribusjon av

samfunnsinformasjon, samfunnskritikk og debatt. Mens utvalgsflertallet har vært nærmest frenetisk opptatt av å sidestille de redaktørstyrte medier med sosiale medier, er mediernes samfunnsfunksjon og funksjon som watch-dog trukket fram i en rekke andre sammenhenger som særlig viktig. Det gjelder ikke bare i tidligere norske utredninger og i norsk rettspraksis, men også i dokumenter fra Europarådet og i rettsavgjørelser fra Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg. Norge (og Island) er per i dag det eneste nordiske land hvor mediernes frihet og ansvar ikke har fått sin egen lovgivning.

Feil og misforståelser i utredningen

NR finner det nødvendig innledningsvis å liste opp de viktigste feil og misforståelser som står i utredningen:

- ”*Straffeloven § 431 om det strafferettslige redaktøransvaret har vært utformet slik at den som velger ikke å redigere heller ikke har blitt regnet som redaktør*”. Utsagnet står på side 19, venstre spalte, midt i andre avsnitt. Straffeloven § 431 inneholder ikke ett ord om hvem som skal regnes som redaktør eller ikke. Regelen tar utgangspunkt i at blader, tidsskrifter og kringkastere er pålagt å ha redaktør etter andre bestemmelser (se nedenfor).
- ”*Lovgivningen har aldri oppstilt noen plikt til å ha redaktør. Det har kommet til gjennom lov om redaksjonell fridom (2009), men plikten er ikke sanksjonert*”. Utsagnet står på side 19, venstre spalte tredje avsnitts begynnelse. Utvalget er åpenbart fullstendig uvitende om straffeloven § 429 som pålegger blader og tidsskrifter å oppgi (på trykk i publikasjonen) hvem som er redaktør, og som er straffesanksjonert i samme bestemmelse. For NRK er det kringkastingensloven § 6-2 som utpeker ansvarlig redaktør, mens plikten til å ha redaktør i annen kringkasting er fastlagt i konsesjonsbestemmelsene (i tillegg til redaktørplikten siden 2009 også er fastslått i lov om redaksjonell fridom).
- ”*Gjennom lov om redaksjonell fridom er redaktørens ansvar for innholdet i mediet lovfestet ved at det slås fast at redaktøren, og ikke eierne, har rett til å ta redaksjonelle beslutninger*”. Utsagnet står på side 19, venstre spalte i siste avsnitts begynnelse. Lov om redaksjonell fridom pålegger ikke ansvar, men fastlegger redaktørens myndighet til å treffe redaksjonelle beslutninger innenfor visse rammer. Denne feilaktige fremstillingen går igjen som grunnlag for en rekke feilslutninger fra flertallets side i tilknytning til forslaget om å oppheve det særlige strafferettslige redaktøransvar i straffeloven § 431. Se for eksempel andre avsnitt under punkt 6.7.3 side 67: ”*Et slikt umiddelbart ansvar følger av at redaktøren er gitt frihet*.”
- ”*I praksis er hovedpoenget med lov om redaksjonell fridom at dersom et slikt medium først har en redaktør, så har redaktør rett, men ikke plikt, til å heve seg over eierens instruksjoner*”. Utsagnet står på side 19, høyre spalte, første avsnitts begynnelse. Bortsett fra at utsagnet isolert sett er så unyansert at det blir feilaktig, så har man her sett bort fra at man ikke kan velge å ha redaktør eller ikke. Også samme lov har en bestemmelse om plikt til å ha redaktør (og som utvalget selv omtaler i venstre spalte).
- ”*Dersom ansvaret for eksempel knyttes til den som opptrer som redaktør, må lovgivningen definere hvem dette er, og domstolene må håndheve definisjonen. Den enkelte kan vanskelig fri seg fra sitt ansvar ved å hevde at han ikke kaller seg redaktør, eller ikke har utøvet det ansvaret loven krever at vedkommende tar. Dette leder til vurderinger som i praksis er vanskelige å gjennomføre, og hvor grensetilfellene skaper usikkerhet både for domstolene og ikke minst for den enkelte*”

borger.” Utsagnet står på side 22, venstre spalte, siste del av tredje avsnitt. Utsagnet viser at utvalget ikke har forstått det ansvarssystem som Norge har hatt like siden kriminalloven av 1842 ble innført. Lovgivningen definerer hvem som er redaktør i straffeloven § 436 og vedkjenner hun seg ikke dette, straffes hun etter straffeloven § 429. Det som utvalget hevder ”i praksis er vanskelig å gjennomføre” og som ”skaper usikkerhet for domstolene og ikke minst for den enkelte borger” har altså Norge praktisert med stort hell i snart 200 år. Det samme har en rekke andre land som har et såkalt ”kunstig” ansvar lagt til redaktøren.

- *”Fra et ytringsfrihetsperspektiv vil det være umulig å pålegge ethvert medium en plikt til å ha redaktør.”* Utsagnet står på side 22, venstre spalte, i innledningen til siste avsnitt. Verken i gjeldende lovgivning eller i de lovforslag som medieorganisasjonene har fremmet for utvalget, er det foreslått at ”ethvert medium” skal pålegges plikt til å ha en redaktør.
- *”Spørsmålet er om det lar seg gjøre å beskrive et slikt skille uten å knytte det spesifikt til bestemte medier eller teknologier.”* Utsagnet står på side 30, venstre spalte, midt i første avsnitt. At man bruker konkrete medie- og teknologitermer som ledd i en definisjon gjør ikke teknologinøytralitet umulig. Definisjonen (virkeområdet) i lov om redaksjonell fridom, utformet av Kulturdepartementet og vedtatt av et enstemmig storting er teknologinøytral. Også reglene i tvisteloven og straffeprosessloven om kildevern er eksempler på at ”det lar seg gjøre”.
- *”Det strafferettslige redaktøransvaret har vært utformet slik at den som velger ikke å redigere, heller ikke er blitt regnet som redaktør.”* Utsagnet står på side 70, venstre spalte, tredje linje. Utsagnet viser igjen at utvalgsflertallet ikke kjenner det gjeldende ansvarssystem for medier her i landet. Flertallet har oppfattet straffelovens regler slik at redaktører kan velge å ikke redigere og dermed også unngå ansvar. Basert på et slikt grunnlag faller også flertallets resonnementer på denne og følgende side sammen.
- *”Lov om redaksjonell fridom rekker langt. Om man tenker seg et objektivt strafferettslig redaktøransvar med samme rekkevidde, kan det i den digitale mediehverdagen ramme personer som ikke ønsker å påta seg et rettslig ansvar for ytringer fremsatt av andre.”* Utsagnet står på side 78, venstre spalte, i starten av andre avsnitt. Utsagnet inngår som del av argumentasjonen fra utvalgsflertallet mot medieorganisasjonenes forslag til en medieansvarslov, med blant annet betinget redaktøransvar for brukerskapt innhold på nett. For det første er det slik at lov om redaksjonell fridom i hovedsak omfatter medier med profesjonell redaktør og som vil være forberedt på det ansvar man påtar seg som ansvarlig leder for et medium. Dermed inneholder NRs lovforslag regler som gir redaktøren muligheter for å slette meldinger fra andre som hun ikke ønsker å ta ansvar for – rent bortsett fra at hun selvsagt også har myndighet til å bestemme at nettpublikasjonen ikke skal ha ordninger som publiserer brukerskapt innhold overhodet.
- *”Flertallet vil understreke at dersom man pålegger redaktører av slike medier som faller inn under lov om redaksjonell fridom et tilnærmet objektivt ansvar, vil man også måtte sanksjonere brudd på plikten til å utpeke redaktør – motsatt av i dag hvor dette ikke er sanksjonert.”* Utsagnet står på side 78, venstre spalte, i starten av tredje avsnitt. Utvalgsflertallet er heller ikke her oppmerksom på straffesanksjoneringen i straffeloven § 429. Denne bestemmelsen gjelder så langt bare blad og tidsskrift, men i de aller fleste tilfeller er det de samme redaktører som er redaktør både for den trykte publikasjonen som for nettsidene. Profesjonelle redaktører er fortrolige med denne plikten, og vil ikke ha noe problem med at både den og straffesanksjoneringen utvides og gjøres teknologinøytral.

- ”Verken lagmannsretten eller Høyesterett fant det tvilsomt at *dinside.no* lå innenfor kildevernreglenes saklige virkeområde.” Utsagnet står på side 132, venstre spalte, i starten av siste avsnitt. Dette er ingen korrekt beskrivelse av lagmannsretten kjennelse. I Høyesteretts kjennelse (Rt-2010-1381) uttales det i avsnitt 33 at lagmannsretten overhodet ikke tok stilling til dette, men konkluderte med at IP-adressen uansett måtte utleveres til politiet.
- ”Under dissens 3-2 kom Høyesterett til at kildevernet måtte opprettholdes.” Utsagnet står på side 132, høyre spalte, første linje. Opplysningen om dissens er ukorrekt; det var kun én dissenterende dommer.
- ”I lovgivningen har imidlertid redaktøransvaret frem til i dag spilt en mindre avgjørende rolle. Straffeloven har vært utformet slik at den som velger ikke å redigere heller ikke har blitt regnet som redaktør.” Utsagnet står på side 168, venstre spalte, midt i siste avsnitt. Utsagnet dokumenterer at utvalgsflertallet er fullstendig fremmede overfor norsk medierett og hvordan redaktøransvaret har vært sentralt i alle lovendringer omkring medieansvar siden begrepet ble innført. Dertil er beskrivelsen av selve lovbestemmelsen, straffeloven § 431, helt feilaktig. Den er svært lik den feilaktige beskrivelsen på side 9, og igjen demonstrerer utvalget i den påfølgende setningen at den ikke kjenner straffeloven § 429.
- ”Plikten til å utpeke redaktør er ikke sanksjonert.” Utsagnet står på side 170, høyre spalte, tredje setning i punkt 14.7. Utsagnet fremkommer riktig nok i en omtale av lov om redaksjonell fridom og det er korrekt at plikten til å utpeke redaktøren i denne lovens § 3 ikke er sanksjonert, men straffeloven § 429 sanksjonerer brudd på plikt til å angi redaktør og denne presiseringen er konsekvent utelatt i flertallets framstilling.

I det følgende vil vi kommentere de fleste av kapitlene i utredningen, i kronologisk rekkefølge:

Til kapittel 4 om medieombud og selvdømmeordning

NR deler – trolig ikke overraskende – utvalgets vurdering av at dagens selvdømmeordning for norske medier fungerer godt, og at det ikke er behov for vesentlig endringer, enn si oppnevning av et offentlig ombud. For mediene er det et viktig prinsipp at etikken er medienes eget ansvar. Vi er overbevist om at det styrker ordningens legitimitet, og dermed også dens gjennomslagskraft hos profesjonsutøverne. Enhver som har tatt seg tid til å studere saksdokumentene til Pressens Faglige Utvalg vil raskt forstå at det å skulle bli felt i PFU er noe enhver redaktør og journalist vil unngå. Utvalget har helt rett i sin analyse, når det konkluderes med at det som svir mest er å bli felt av sine egne yrkesfeller.

At selvdømmeordningen også nyter stor respekt på politisk hold, illustreres blant annet av det faktum at Utenriksdepartementet (UD) de siste årene har vært en aktiv med- og støttespiller i forbindelse med etableringen av tilsvarende bransjestyrte klageordninger, etter mønster fra Pressens Faglige Utvalg (PFU), i andre land, deriblant Serbia og Makedonia. UD har trukket betydelige vekslere på representanter for Norsk Presseforbund i dette arbeidet.

Utvalget adresserer to spesifikke problemstillinger knyttet til dagens selvdømmeordning; klagefristen for elektronisk publisering og lagring av elektronisk publiserte saker som er felt i

PFU. Til spørsmålet om klagefristen kan vi opplyse at Norsk Presseforbund har satt ned et utvalg som skal se på eventuelle endringer av denne, og legge frem en innstilling for styret i forbundet – i lys av nettopp den problemstillingen utvalget peker på. Når det gjelder spørsmålet om lagring/merking av elektronisk publiserte saker som er felt i PFU, så vet vi at det internt i NP jobbes med å forbedre rutineene med hensyn til å følge opp etterlevelsen av PFU-vedtektenes punkt 6.

Til kapittel 5 om medier som står utenfor selvdømmeordningen

NR er fornøyd med at utvalget i dette kapittelet tydelig trekker opp et skille mellom de redaktørstyrte mediene og de mediene som faller utenfor selvdømmeordningen. Vi deler også utvalgets tanker om at utvikling av tjenesten slettmeg.no som et ikke-rettslig tilbud uten offentlig myndighets- og håndhevingskompetanse generelt er en fornuftig måte å styrke personvernrettighetene på dette området. NR hadde avklarende samtaler med Datatilsynet i forbindelse med opprettelsen av tjenesten, og har også i dag jevnlig og god kontakt med slettmeg.no.

Når det gjelder spørsmålet om endringer i personvernlovens § 7, viser vi til Justisdepartementets høringsnotat av 3. juli 2009: Etterkontroll av personopplysningsloven.

Departementet skisserte der tre alternativer:

- å la lovteksten forbli uendret
- å fjerne begrepet ”opinionsdannende”
- å innta en spesifikk henvisning til ytringsfrihet i form av et nytt annet punktum: ”Loven kommer ikke til anvendelse der dette vil være i strid med ytringsfriheten”.

Det siste vil innebære en kodifisering og tydeliggjøring av et proporsjonalitetsprinsipp som ikke eksplisitt er ivaretatt i dagens lovtekst. NR mener, som det også fremgår av vår uttalelse av 28. oktober 2009 til departementets høringsnotat, at en slik henvisning vil bidra til å klargjøre formålet bak bestemmelsen i § 7. En eventuell fjerning av begrepet ”opinionsdannende” vil ytterligere styrke begrunnelsen for å innta et nytt punktum med henvisning til ytringsfriheten.

Til kapittel 6 om det strafferettslige redaktøransvaret

Når utvalgets flertall noe overraskende foreslår fullstendig å avskaffe det særlige redaktøransvaret, strider det ikke bare mot en lang rettstradisjon i Norge. Det bygger også på en etter NRs oppfatning sviktende begrunnelse, på flere punkter. Videre innebærer det en reversering av den senere tids styrking av redaktørinstituttet, i en medievirkelighet hvis utvikling snarere tilsier at det bør styrkes ytterligere.

På generelt grunnlag vises det til mindretallets uttalelser i denne sammenheng, som NR i all hovedsak tiltrer.

NR vil likevel kommentere flertallets forslag og vurderinger på de punkter som oppfattes som mest sentrale. For ordens skyld presiseres at NRs kommentarer i denne sammenheng, forutsetter at man diskuterer redaktørstyrte medier, det vil si medier som vil omfattes av NRs forslag til lov om medieansvar (vedlegg 2 til NOU 2011:12).

Som en generell observasjon bemerkes at flertallet ikke fullt ut synes å se konsekvensene av å fjerne det særlige redaktøransvaret, primært fordi det da vil kunne forekomme rettstridige ytringer i pressen, som *ingen* kan holdes ansvarlig for.

Selv om det i dag foreligger en plikt til å utpeke/angi minst én redaktør, jf straffeloven § 429, er det ingen plikt til at identiteten til forfatterne av eller kildene til ytringer som publiseres, oppgis utad. Dersom den formelt angitte redaktør ikke kan holdes ansvarlig for innholdet etter de alminnelige ansvarsreglene – som hovedgjerningsperson eller medvirker – vil resultatet kunne bli at ingen kan holdes personlig ansvarlig.

Det særlige redaktøransvaret i straffeloven § 431 sikrer blant annet nettopp mot slike situasjoner, og dermed for at de som rammes av rettstridige ytringer i mediene både formelt og reelt har et ansvarssubjekt å forholde seg til.

NR har derfor vanskelig for å forstå at flertallet kan ha ment at tredjepersoner som eksempelvis får sitt privatliv krenket i mediene skal oppleve at det ikke finnes noen som kan trekkes personlig til ansvar for krenkelsen.

Hvis man ser på realiteten i dagens medieproduksjon, behøver man heller ikke å tenke seg et eksempel som gitt ovenfor, for å se at ansvarsforholdene kan bli uoversiktlige for den som ønsker å finne et ansvarssubjekt for rettsstridige elementer i publisert materiale.

Det er blitt regelen snarere enn unntaket i dag, at medier arbeider og publiserer flermedialt; eksempelvis ved at man publiserer i trykt avis, radio, mobilnyheter, nettavis, og nett-tv parallelt og om hverandre, dels løpende gjennom hele døgnet. Både innsamling, bearbeiding og publisering av informasjon skjer fragmentert, fordelt på flere redaksjoner og skiftende journalister, vaksjefer og redaktører gjennom døgnet. Hvilke av disse som er ansvarlige for det publiserte sluttproduktet og dets enkeltelementer til enhver tid, kan være særdeles uklart – dersom man anlegger den alminnelige, juridiske ansvarsnorm – det såkalte «naturlige ansvarssystem».

Hvis tredjemenn og offentligheten for øvrig i ettertid ønsker å holde noen ansvarlig for enkeltelementer i disse former for publisering, er det langt fra gitt at man kan hekte ansvaret for de rettstridige elementene på én, enkelt redaksjonell medarbeider eller i fellesskap på flere enkeltmedarbeidere. Man kan risikere at det juridiske ansvaret er så pulverisert at ingen – verken hver for seg eller sammen – oppfyller de subjektive vilkårene for rettslig ansvar.

Også derfor mener NR at ytterligere konsolidering av det særlige redaktøransvaret er essensielt i dagens medievirkelighet. Å fjerne det særlige redaktøransvar i den medievirkelighet vi har – og som ytterligere blir utviklet med stadig ny teknologi – er åpenbart meningsløst.

Utvalgets flertall anfører også som argument mot å videreføre det særlige redaktøransvaret, at det ikke lenger vil ha særlig praktisk betydning, etter at omdømmekrenkelses avkriminaliseres og henvises til sivilretten, når ny straffelov trer i kraft.

Dette stiller NR seg undrende til, og vil i den forbindelse bemerke to ting:

For det første finnes det flere gjenstående straffebud som typisk kan ramme ytringer i mediene og/eller handlinger foretatt i redaksjonell sammenheng. Som eksempler nevnes

straffelovens forbud mot krenkelser av privatlivets fred, forbud mot diskriminerende og hatefulle ytringer, forbud mot oppfordring til lovbrudd, forbud mot grove voldsskildringer og pornografi, krenkelser av rikets sikkerhet, domstollovens forbud mot fotografering i straffesaker og brudd på referatforbud og taushetspålegg, samt åndsverklovens forbud mot offentliggjøring av personbilde.

For det annet forutsetter NR at det særlige redaktøransvaret også skal lovfestes for sivilrettslig ansvar. I dag finnes det ikke hjemmel for å holde redaktøren ansvarlig for krav om erstatning, med mindre de alminnelige erstatningsrettslige vilkår er oppfylt. At norske redaktører – så langt NR kjenner til i moderne tid – ikke påberoper seg ansvarsfrihet overfor rettsstridige ytringer i eget medium i tilfeller hvor vedkommende rent faktisk ikke kjente til innholdet før det ble publisert, skyldes kun at man i slike tilfeller velger å påta seg ansvaret, uansett. I motsetning til i strafferetten, hvor retten ikke kan dømme til straff, med mindre vilkårene for straff er tilstede, kan som kjent en part binde retten i sivile saker, ved å erkjenne ansvar.

Etter NRs mening bør et særlig redaktøransvar lovfestes også med hensyn til erstatningsansvar for krenkelser av privatlivets fred og omdømmevernet. Dette fremgår også av NRs lovforslag § 12, jf § 7. Det vil gi bedre uttrykk for hva som frivillig praktiseres av redaktørene i dag, og vil på samme måte som for straffeansvaret, gi rettslig sikkerhet for at det finnes en redaksjonell medarbeider å holde ansvarlig for innholdet i vedkommende medium.

NR mener videre at et mediums ansvarlige redaktør, på de vilkår som fremgår av NRs lovforslag § 7, skal ha *eneansvar* for rettsstridig, redaksjonelt innhold i vedkommende medium.

Utvalgets flertall har konkludert med at det ikke bør innføres et slik *eneansvar*. NR vil kommentere det som oppfattes som flertallets sentrale anførsler i den sammenheng:

Utvalgets flertall anfører blant annet at et «rendyrket objektivt ansvar» for redaktøren, vil kunne komme i konflikt med uskyldspresumsjonen i EMK artikkel 6. (Utvalget sikter her formodentlig kun til eventuelt straffeansvar, ettersom uskyldspresumsjonen ikke gjelder tilsvarende med hensyn til sivilrettslig ansvar.)

Også på dette punkt har NR problemer med å følge utvalgets flertall, både på mer prinsipielt grunnlag og tatt i betraktning hvordan dette ansvaret er nærmere beskrevet i NRs lovforslag.

Når det gjelder det prinsipielle, er det etter NRs syn vesentlig at den enkelte redaktør som velger å påta seg stillingen som ansvarlig redaktør i et slikt medium, også selv velger det medfølgende særlige ansvar.

Etter NRs syn er det ikke denne typen situasjoner som vil anses å bryte med uskyldspresumsjonen. Det kan ikke sammenlignes med straffebud som innskrenker den alminnelige handlefrihet overfor befolkningen generelt. Den sammenligning som utvalgsflertallet gjør med absolutt objektivisering av skyldansvaret med hensyn til faktisk villfarelse om mindreåriges alder ved seksuell omgang, er etter NRs oppfatning særdeles lite treffende. En ansvarlig redaktør har all kontroll med hva som publiseres, og velger selv om og i hvilken utstrekning utøvelsen av denne kontrollen skal delegeres internt i redaksjonen, og om han/hun ønsker å gjøre seg kjent med innhold før det publiseres. Man kan like gjerne si at et objektivisert redaktøransvar, reelt sett innebærer en «plikt» til å gjøre seg kjent med innholdet

i hva som skal publiseres, og at «sanksjonen» for overtredelse er at man får et objektivisert ansvar.

Dessuten vil begrunnelsen i dette tilfellet – å styrke den redaksjonelle frihet og uavhengighet, *samtidig* som man gjør det mulig/enklere for omverdenen å peke ut den rettlige ansvarlige for eventuelle lovstridige ytringer – bidra til å fremme de verdiene som er beskyttet av henholdsvis EMK artikkel 10 og 8.

Som utvalgets flertall selv viser til, er mer eller mindre objektivisert eneansvar for ansvarlig redaktør ikke noe ukjent fenomen i andre europeiske land, med vårt naboland Sverige som det klareste eksempel. Ansvar etter dagens norske regel, i straffeloven § 431 (videreført i prinsipp i NRs lovforslag § 13), er langt på vei objektivisert. Om dette blir kombinert med eneansvar eller ei, kan ikke ha avgjørende betydning med hensyn til uskyldspresumsjonen. Med de modifikasjoner i ansvaret som NRs lovforslag inneholder, mener vi at det hovedsakelig må sees på som en videreutvikling av avgrensingen av medvirkeransvaret for andre enn den ansvarlige redaktøren.

Dessuten er NRs lovforslag utformet slik at redaktørens ansvar er modifisert på flere punkter hvor det vil være urimelig og/eller i strid med de hensyn ansvaret skal fremme, om at det er redaktøren alene, og ikke den originære yrter som skal holdes ansvarlig. Det vises i den sammenheng til lovforslaget § 7 tredje, fjerde, femte, sjette og syvende ledd, § 8 og § 9.

Utvalgets flertall trekker videre frem som et problem forbundet med eventuelt eneansvar for redaktøren, at øvrige redaksjonelle medarbeidere også vil bli immune mot ansvar for rettstridig opptreden når de er «i felten», underforstått som ledd i arbeid som gjøres forut for publisering. På dette punkt kan ikke utvalgets flertall ha sett nøye nok gjennom NRs lovforslag. Det særlige eneansvar som foreslås for ansvarlig redaktør, gjelder kun for «det redaksjonelle innhold som publiseres», jf forslaget § 7 første ledd. Dermed vil en journalist som for eksempel begår ulovligheter i forbindelse med å tilegne seg informasjon, enten overfor kilder eller offentlige interesser, fremdeles kunne holdes rettslig ansvarlig for sine handlinger.

At det samme ikke vil gjelde med hensyn til hva som publiseres, er etter NRs syn uproblematisk. Det er kun redaktøren som til syvende og sist bestemmer hva som publiseres. På dette punkt synes utvalgets flertall nærmest å legge til grunn at det i virkeligheten er alle andre enn redaktøren som reelt sett bestemmer hva som skal publiseres. Det er i så fall en formodning som strider mot hele redaktørinstituttets grunnlag, som pressefriheten generelt forutsetter, og som blant annet kommer til uttrykk i lov om redaksjonell fridom i media. Det er heller ikke en virkelighetsbeskrivelse som NR kjenner seg igjen i, idet man for øvrig viser til utvalgets mindretalls kommentarer på dette punkt.

Et siste forhold som utvalgets flertall peker på i forbindelse med spørsmålet om eneansvar, er ansvaret for tredjepersoners – kilders, herunder formodentlig eksterne forfattere – ytringer. Hvis vi først tar for oss ytringer fra eksterne forfattere (typisk av leserinnlegg, kronikker med videre), er det uten videre klart at redaktøren med eneansvar – slik som redaktøren i dag – vil bære ansvaret for innholdet i deres ytringer, om redaktøren lar dem fremstå anonymt eller under pseudonym. Gjør de derimot ikke det, men yrter seg under eget navn, regulerer NRs lovforslag § 7 tredje ledd dette slik at ansvaret fordeles slik det er naturlig, ved at enten forfatteren eller redaktøren, eller begge, kan holdes ansvarlig. NR forstår for øvrig ikke at

utvalgets flertall kan mene at en slik ordning, som langt på vei tilsvarer dagens situasjon, kan anses som en potensielt problematisk begrensning i tredjepersonens ytringsfrihet.

Derimot vil det i henhold til NRs forslag, som hovedregel, være slik at ingen andre enn redaktøren kan holdes ansvarlig for ytringer fra kilder som gjengis i vedkommende mediums egne, redaksjonelle artikler/oppslag/programmer – typisk i form av at intervjuobjekters uttalelser gjengis helt eller delvis. Dette *kan* i mange tilfeller medføre at det publiseres ytringer som isolert sett er rettstridige, men som redaktøren innenfor pressefriheten kan formidle ansvarsfritt i vedkommende, journalistiske kontekst. Slik som NRs lovforslag er lagt opp, vil imidlertid heller ikke kilden til disse ytringene kunne holdes rettslig ansvarlig for *den formidlingen av ytringene som skjer gjennom vedkommende mediums publisering*.

Dette er etter NRs syn en rimelig konsekvens av forholdet mellom pressen og kilden. Kilden kan selvfølgelig gjøres ansvarlig for ytringen som sådan, dersom det var rettstridig å ytre den der ytringen faktisk fant sted, og pressens publisering bare anses som et bevis for dette. Det kan f.eks. dreie seg om ytringer i foredrag, protestaksjoner og lignende, som blir referert av mediet, eller dersom det å ytre seg overhodet til vedkommende journalist, i seg selv innebar brudd på lovbestemt taushetsplikt eller lignende. Men kilden skal ikke holdes ansvarlig for at vedkommende medium velger å publisere ytringen. NRs forslag regulerer som nevnt kun ansvar for publiseringen. Med disse presiseringer, mener NR at den foreslåtte løsningen vil fremme tilgangen til informasjon fra potensielle kilder, i tråd med forutsetningene i blant annet Grunnloven § 100 sjette ledd – samtidig som ansvaret for ytringene plasseres der det hører hjemme.

Det presiseres at det samme, i henhold til NRs lovforslag, ikke skal gjelde for eksempel ytringer i direktesendte radio- eller fjernsynsprogrammer, jf § 7 sjette ledd, eller for ytringer publisert av brukeren selv, for eksempel i nettavisers debatt- eller kommentarfelt, jf § 8.

Oppsummeringsvis er det NRs syn at en videreføring av det særskilte redaktøransvar for redaksjonelt innhold i det som publiseres i redaktørstyrte medier, kombinert med et eneansvar for ansvarlig redaktør, er en naturlig forlengelse av en allerede påbegynt rettspolitisk utvikling. Det vil også ha stor betydning for kildevernet at redaktøransvaret konsolideres, da disse størrelsene er nært forbundet, slik som påpekt av utvalgets mindretall. NR mener dessuten at behovet er påtregende i det nye, mindre oversiktlige elektroniske mediebildet, ikke minst av hensyn til dem som eventuelt rammes av rettstridige ytringer i redaktørstyrte medier.

NR kan heller ikke se at utvalgets flertall har kunnet føre overbevisende argumenter for sitt forslag om å reversere utviklingen på dette punkt, ved å fjerne det særlige redaktøransvaret – også fordi mye av argumentasjonen er basert på manglende kunnskap om gjeldende regler for det særlige redaktøransvar i Norge (kfr pkt 1).

Til kapittel 7 om mediens ansvar for brukerskapt innhold

Med bakgrunn i debatten etter 22.juli-terroren vil NR fremheve at vårt lovforslag – i motsetning til hva utvalgets flertall foreslår – inneholder forslag til hvordan det særlige redaktøransvar også kan innføres for nettdebatter og -kommentarer. I lovskissens § 8, utredningen side 182, er utgangspunktet at den originære ytrer selv er ansvarlig for alle brukerskapt innlegg i nettmedier og lignende. Vanlig redaktøransvar kan likevel inntre i tre tilfeller: 1. når redaktøren gir forfatter eller kilde anonymitetsvern, 2. når redaktøren i

bestemte tilfeller ikke bistår med å finne frem til en forfatter av anonym ytring med klart rettsstridig innhold, og 3. når redaktøren ikke følger punkt 1 eller 2, og heller ikke snarest og på bestemte forutsetninger fjerner det rettsstridige innhold.

Til kapittel 8 om mediens ansvar for pekere

NR er enig med utvalget i dets konklusjon om at det ikke bør innføres generelle regler om mediens ansvar for innhold på tredjepersoners nettsteder, som det er lenket til. NR legger til grunn at den presiseringen som fremgår av NRs lovforslag § 7 syvende ledd er betimelig i den sammenheng.

Til kapittel 9 om ansvarsbegrensninger for mediens tekniske medvirkere

NR har ingen innsigelser til utvalgets forslag til materielt innhold i en bestemmelse som unntar tekniske medvirkere fra ansvar for innholdet i mediene. Forslaget innebærer en videreføring av hovedprinsippet i en rotfestet og godt begrunnet rettslig tradisjon i det norske mediansvarssystemet. NR mener imidlertid at en slik bestemmelse naturlig bør plasseres i en ny medieansvarslov.

Til kapittel 10 om medievirksomheters sivilrettslige ansvar

Med forbehold for NRs syn på det særlige redaktøransvar, har NR ingen avgjørende innvendinger mot utvalgets materielle konklusjoner om skyldkrav med hensyn til sivilrettslig ansvar.

NR reiser dog spørsmål om drøftelsen under pkt 10.5.2 og 10.5.3 om eier-/utgiveransvaret, er unødvendig kompliserende.

Etter NRs syn er det opplagt at den som formelt står som utgiver (et bedre begrep enn «eier»), med økonomisk ansvar for utgivelsen, skal ha ansvar også for tap som påføres tredjepersoner som følge av krenkelser av privatlivets fred eller omdømmevernet i mediets redaksjonelle innhold. Dette har etter NRs oppfatning ikke vært ansett som tvilsomt i praksis. NR ser for øvrig ingen grunn til å la utgivers organisasjonsform avgjøre om slikt ansvar skal kunne gjøres gjeldende. Ansvar bør gjelde uavhengig av om utgiver er en fysisk person eller en juridisk person – også dersom utgiver og redaktør er samme person.

Til kapittel 11 om foretaksstraff mot medievirksomheter

NR er prinsipielt enig med utvalgets mindretall i at foretaksstraff ikke bør gjelde overfor redaktørstyrte medieforetak og som angår den redaksjonelle virksomheten. Dette er langt på vei gjeldende rett i dag, slik Høyesterett har praktisert straffelovens bestemmelser om foretaksstraff i slike saker. Dette synet bekreftes også i forarbeidene til bestemmelsene om foretaksstraff i ny straffelov.

Det bør etter NRs syn være uproblematisk å lovfeste dette for medier som vil omfattes av NRs forslag til ny medieansvarslov.

Samtidig konstaterer NR at gjeldende rett langt på vei gir samme løsning, og forutsetter at denne rettstilstanden uansett ikke endres.

Til kapittel 12 om kildevern og anonymitetsrett i media

Ved siden av ønsket om en ny medieansvarslov, og den styrking av redaktørinstituttet som NR har tatt til orde for, er en reell styrking av pressens kildevern og kildenes anonymitetsrett, helt vesentlig for NR.

Som godt beskrevet av utvalget – og særlig av utvalgets mindretall – er redaktøransvaret og kildevernet i realiteten to sider av samme sak. Og de utgjør i sammenheng grunnleggende forutsetninger for en reell ytrings- og informasjonsfrihet i samfunnet.

Selv om håndhevingen av kildevernet i norske domstoler de senere år i all hovedsak har tatt kildevernet på alvor, finnes det fremdeles uheldige mangler både i lovverk og rettspraksis. Disse kan bare avhjelpes gjennom lovfesting av et skjerpet kildevern, herunder en uttrykkelig lovfesting av kildenes anonymitetsrett, kombinert med et etterforskningsforbud.

Innledningsvis vil NR vise til at både FNs spesialrapportør på ytringsfrihet og Europarådets ministerkomite i offisielle dokumenter i år, har lagt spesiell vekt på styrking av pressens kildevern og anonymitetsretten mer generelt – nettopp under særlig henvisning til utviklingen i elektroniske medier.

I FNs spesialrapportør på ytringsfrihets rapport av 16/5-2011 - http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf - adresseres særlig anonymitetsretten med følgende observasjon i rapportens avsnitt 55:

“A number of States are also introducing laws or modifying existing laws to increase their power to monitor Internet users’ activities and content of communication without providing sufficient guarantees against abuse. In addition, several States have established a real-name identification system before users can post comments or upload content online, which can compromise their ability to express themselves anonymously, particularly in countries where human rights are frequently violated. Furthermore, steps are also being taken in many countries to reduce the ability of Internet users to protect themselves from arbitrary surveillance, such as limiting the use of encryption technologies.”

I oppfølging av denne observasjonen, kommer følgende anbefaling i rapportens avsnitt 84:

He also calls upon States to ensure that individuals can express themselves anonymously online and to refrain from adopting real-name registration systems. Under certain exceptional situations where States may limit the right to privacy for the purposes of administration of criminal justice or prevention of crime, the Special Rapporteur underscores that such measures must be in compliance with the international human rights framework, with adequate safeguards against abuse. This includes ensuring that any measure to limit the right to privacy is taken on the basis of a specific decision by a State authority expressly empowered by law to do so, and must respect the principles of necessity and proportionality.”

Europarådets ministerkomite vedtok 21/9-2011 Recommendation CM/Rec(2011)7 of the Committee of Ministers to member states on a new notion of media:

[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec\(2011\)7&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec(2011)7&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383)

Fra denne anbefalingens avsnitt 73, hitsettes følgende, om både pressens kildevern og mer generelt om anonymitetsretten for brukere av nettbaserte diskusjonsfora:

“The protection of sources is increasingly the subject of formal legal recognition. There is a need for robust protection of whistleblowers. In the new media ecosystem, the protection of sources should extend to the identity of users who make content of public interest available on collective online shared spaces which are designed to facilitate interactive mass communication (or mass communication in aggregate); this includes content-sharing platforms and social networking services. Arrangements may be needed to authorise the use of pseudonyms (for example in social networks) in cases where disclosure of identity might attract retaliation (for example as a consequence of political or human rights activism).”

Begge de refererte dokumentene illustrerer at de internasjonale institusjoner som har til oppgave å sørge for så vel ytringsfrihet som personvern, tar til orde for å styrke både kildevernet og anonymitetsretten i den nye medievirkeligheten. Dette er anbefalinger som NR støtter, og som NR mener at Norge bør følge.

NR mener at Høyesteretts avgjørelse i den såkalte Runestensaken – inntatt i Rt 2010/1381 – er et klart uttrykk for tilsvarende tankegang, blant annet ved vektleggingen av betydningen av det langsiktige perspektivet og av den nye medievirkelighetens demokratiserende muligheter, når konkrete kildevernsspørsmål skal behandles. Det vises i den forbindelse til avgjørelsens avsnitt 62-63:

«Ved vurderingen av om det her skal gjøres unntak fra kildevernet, finner jeg det riktig å legge til grunn den mer langsiktige effekten av å skulle gjøre unntak - den såkalte « chilling effect», som ble fremholdt blant annet i Rt-1992-39 (på side 49) og Goodwinsaken (EMD-1990-17488). I det lange løp er det en risiko for at en mer utstrakt bruk av vitneplikt vil kunne medføre at viktige kilder blir borte. Etter mitt syn tilsier derfor vesentlige samfunnsinteresser at media i størst mulig utstrekning bør kunne bevare anonymitet om sine kilder. Jeg er enig med den ankende part i at det må tillegges vekt at bruken av Internett har samfunnsnytte, ved at nye medieplattformer har bidratt til at andre grupper mennesker har kommet til orde enn de som er bidragsyttere til papiravisenes tradisjonelle leserinnlegg.»

Denne avgjørelsen viser for øvrig at kildevernet etter gjeldende rett er nær absolutt, ettersom det i det konkrete tilfellet, ifølge Høyesterett ikke dreide seg om et tilfelle i «ytringsfrihetens kjerneområde» (avsnitt 63).

Etter NRs oppfatning bør denne rettstilstanden ytterligere befestes, slik som foreslått i NRs lovforslag; ved å gjøre kildevernet absolutt, herunder ved å straffesanksjonere brudd på kildevernet fra redaksjonelle medarbeideres side, samtidig som kildene får tilhørende anonymitetsrett.

En konsekvens av slike regler vil blant annet være at en redaksjonell medarbeider verken kan velge eller bli pålagt å bekrefte eller avkrefte at en person som hevder å være vedkommendes anonyme kilde, er det. Dette nevnes særskilt, under henvisning til Høyesteretts nylige avgjørelse – HR-2011-1848-A (ikke inntatt i Rt ennå) – hvor Høyesteretts flertall (dissens 3-2) nettopp ikke ville fritta journalisten fra forklaringsplikt i et tilfelle hvor retten anser det på det rene at den som selv har stått frem som kilden, faktisk er det. Dette er etter NRs syn en meget uheldig avgjørelse, som bidrar til å undergrave kildevernet. NR deler her mindretallets

konklusjon og begrunnelse, idet det blant annet vises til følgende uttalelse i avgjørelsens avsnitt 56:

«Dersom det skal være et vilkår for kildevern at det ikke kan føres annet bevis for kilden, vil kildevernet bli undergravd. Man vil da legge til rette for «klappjakt» på kilden. Dette gjelder selv om man som vilkår for å oppheve kildevernet stiller krav om at kilden må kunne identifiseres med strafferettslige beviskrav. Hvis man åpner for bevisførsel om hvem som er kilde, vil pressens arbeidsvilkår bli vesentlig innsnevret, og samfunnets interesse i en fri nyhetsformidling og fri formidling av synspunkter blir skadelidende.»

Dette resonnementet fører dessuten til en naturlig forlengelse: NR mener at det også bør innføres forbud mot at både offentlige og private aktører iverksetter etterforskning med sikte på å avdekke pressens kilder.

Unntak fra et slikt etterforskningsforbud bør eventuelt bare gjelde for politiets etterforskning av forbrytelser mot rikets sikkerhet, jf straffeloven kapittel 8, eller i tilfeller hvor det er nødvendig for å avverge rettstridige angrep på noens liv og helbred. Slik etterforskning bør videre være betinget av forutgående kjennelse fra retten, hvor vedkommende redaktør gis alminnelige partsrettigheter eller – der hvor det er strengt nødvendig av hensyn til etterforskningen at vedkommende redaktør ikke underrettes – skal ha sine rettigheter varetatt på tilsvarende måte som for mistenkte etter regelen i straffeprosessloven § 100 a.

NR kan ikke se at det finnes avgjørende argumenter mot disse forslagene, slik de er presentert i NRs lovforslag og nærmere presisert her. NR kjenner ikke til tilfeller fra moderne tid, hvor det ville ha vært nødvendig å avsløre pressens kilder for å kunne ivareta andre grunnleggende samfunnshensyn. Tvert om viser praksis at kildevernet i all hovedsak håndheves strengt i de tilfeller hvor myndighetene ønsker informasjon om kildenes identitet.

Derimot finnes det flere grunner til at NRs forslag er nødvendige for å sikre reelt kildevern og derigjennom reelle betingelser for ytrings- og informasjonsfrihet.

For det første har man erfart flere tilfeller hvor myndighetene har iverksatt tiltak for å avsløre pressens kilder i situasjoner hvor det etter NRs syn ikke var rettmessig. Ett slikt eksempel er fra 2008, da det ble avslørt at forsvarsministeren hadde bedt Politiets sikkerhetstjeneste (PST) om å iverksette etterforskning med sikte på å avdekke hvem som var kilde til et oppslag i Verdens Gang om at de reelle kostnadene forbundet med en foreslått flytting av Fellesoperativt hovedkvarter fra Stavanger til Bodø, var betydelig større enn hva regjeringen hadde opplyst overfor Stortinget.

Det er ellers umulig å vite for pressen om slikt skjer i større utstrekning enn kjent, all den tid særlig PST har vide fullmakter til å bedrive blant annet hemmelig kommunikasjonskontroll, også i forebyggende øyemed, i henhold til hjemler som innebærer at de berørte ikke får kunnskap om det.

Særlig utsatt blir kildevernet når Stortinget nå har vedtatt å implementere EUs datalagringsdirektiv i norsk rett. NRs høringsuttalelse, som ble avgitt i den forbindelse i 2010, vedlegges, idet det vises til den nærmere argumentasjonen der om hvorfor en slik implementering innebærer et alvorlig inngrep i pressens kildevern.

Både Justisdepartementet og Stortingets flertall erkjente den potensielt negative effekten denne lovgivningen ville ha for blant annet kildevernet, og lovet at dette skulle søkes avhjulpet med supplerende lovgivning til styrking av kildevernet. Noe reelt forslag i den retning er fremdeles ikke lagt frem.

Slik NR ser det er det reelt sett ikke mulig å bøte på det inngrepet i kildevernet som den systematiske tvangsloggføringen av alle trafikkdata fra tele- og e-postkommunikasjon mellom pressen og pressens kilder, uten at man innfører et etterforskningsforbud som foreslått. At man eventuelt innfører strengere regler mot at journalisters telefoner, lokaler med videre avlyttes, hindrer nemlig ikke at politiet gjør det samme overfor kildenes kommunikasjon.

Etter NRs syn har staten ved implementering av datalagringsdirektivet indirekte *forpliktet seg* til å kombinere dette med et etterforskningsforbud som foreslått, fordi implementeringen ellers vil være i strid med så vel Grunnloven § 100 som EMK artikkel 10.

Til kapittel 13 om ansvarsfrihet for dekkende referat

NR deler utvalgets generelle konklusjon om at det neppe er hensiktsmessig å lovfeste mer generelle regler om såkalt «referatrett», ettersom særlig de konkrete vurderingene og avveiningene som EMK artikkel 10 – og artikkel 8 – etter praksis gir anvisning på, ikke bygger på den form for sjablongmessig tilnærming.

Slike synspunkter lå blant annet bak den utforming av de nye reglene om krenkelser av privatlivets fred og omdømmevern i skadeserstatningsloven § 3-6 og § 3-6 a, som Stortinget vedtok i forbindelse med ny straffelov. Da forkastet man blant annet systemet med «referatprivilegier» som står i gjeldende ærekrenkelseskapittel i straffeloven, og som for lengst er forlatt i rettspraksis. Dette er viktig av hensyn både til ytringsfriheten og til personvernet.

I motsetning til utvalget uttrykker imidlertid NR skepsis også mot å innføre den foreslåtte, nye bestemmelse i offentleglova § 3 tredje punktum om referatrett fra dokumenter som er tilgjengeliggjort for allmenheten. NR er selvfølgelig enig i regelens materielle innhold, men mener at det er unødvendig å lovfeste, da det følger av så vel Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Og ved å lovfeste nok en særskilt regel om referatrett, kan det skape et feilaktig inntrykk av at referatretten ikke gjelder for andre offentlige dokumenter. NR ser derfor helst at man ikke innfører en slik bestemmelse i offentleglova.

Til kapittel 14 om medieansvarslov

Forslag om en egen medielov ble opprinnelig lansert i Stortinget i 1992. Det sentrale den gang var først og fremst idéen om å opprette et medieombud, men basert på en misforståelse om at medieombudet i Sverige var offentlig. Eierskapsutvalget (NOU 1995:3) fulgte opp med å foreslå en medielov med blant annet redaksjonell frihet, om det redaksjonelle ansvar i straffeloven og deler av kringkastingsloven, samt lovfesting av eierskapsbegrensninger. Ytringsfrihetskommisjonen (NOU 1999:27, side 182-189) ønsket utredet både en tverrgående medielov og spesielt det medierettslige ansvarssystem, noe som ble fulgt opp av Justisdepartementet i Stortingsmelding nr 26 (2003-2004) punkt 8.2.6, om endringer i Grunnloven § 100, der departementet uttalte at en eventuell medieansvarslov eller endringer på dette området burde være på plass før man gikk til det skritt å utarbeide en samlet medielov. Behovet for utredning av en medieansvarslov er senere underbygd og støttet i

innstillingen til Stortinget om Grunnloven § 100 (Innst. S. nr. 270 (2003-2004)) punkt 8.1.; ; i lovproposisjon om lov om redaksjonell fridom (Ot.prp.nr.19 (2007-2008) der flere høringsinstanser etterlyste lovinitiativ om medieansvar; i innstillingen fra Familie- og kulturkomiteen til Stortinget om mediefridomsloven Innst. O. nr. 36 (2007-2008) punkt 2, der komiteen gir støtte til medieorganisasjonenes ønske om at lovforslaget ”bør vera første ledd i arbeidet med å få på plass ein breiare medieansvarslov, som også er betre oppdatert andsynes den teknologiske utviklinga, og særleg i høve til elektroniske medium.” Videre i lovproposisjonen om ny straffelov (Ot.prp.nr. 22 (2008-2009)), punkt 5.13; i innstilling til Stortinget om ny straffelov (Innst.O.nr.73 (2008-2009) side 30-31; og i utredningen fra personvernkommissjonen (NOU 2009:1).

Vi kan med solid grunnlag slå fast at både mediemiljøet og det politiske miljø i lengre tid har sett fram til en bred utredning av ansvarssystemet i mediene. Dessverre er forventningene ikke oppfylt med den foreliggende utredning. Vi oppfordrer derfor Kulturdepartementet og Justisdepartementet om selv å forestå nødvendige utredninger for å komme videre med dette lovgivningsarbeidet.

Med vennlig hilsen
Norsk Redaktørforening

Nils E. Øy
Generalsekretær